

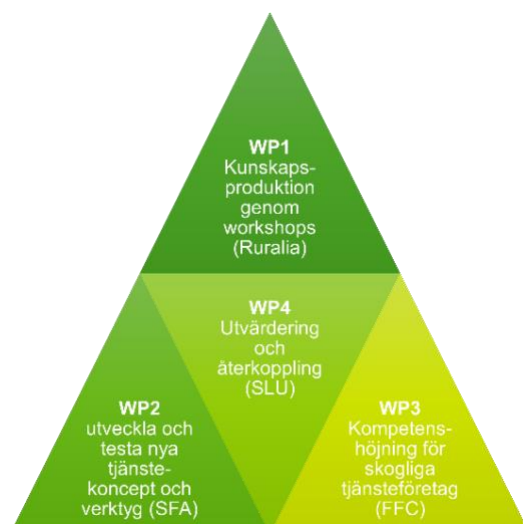
Rikare skog: Nyhetsbrev

Utvecklande lärandeprocesser - Höst 2021

Det övergripande syftet med Rikare Skog är att undersöka förutsättningarna för en ny typ av skoglig serviceutveckling som har potentialen att attrahera en bredare grupp av skogsägare och därmed bidra till ökad lönsamhet och konkurrenskraft för de företag som är, eller vill vara, verksamma på den skogliga tjänstemarknaden. Utvärdering och återkoppling har varit en integrerad del av projektet med ambitionen att bidra till lärandeprocesser både inom och utanför projektet. Här belyses både övergripande perspektiv och konkreta exempel på hur lärande, reflektion och ett processbaserat synsätt hänger samman, samt reflektioner kring de mest centrala kring lärdomarna utmaningar och utveckling från projektet.

Planering för lärande

Projektet har utgått ifrån ett perspektiv där kunskap förstås som skapad i samspel och interaktion mellan olika aktörer, och ifrån ett processuellt perspektiv på projekt där utvärdering och feedback haft en integrerad del i detta samskapande av kunskap, både internt med projektgruppen och i relation till de externa aktörerna. Därigenom kan utvärdering och feedback förstås som en nyckel för att väcka djupgående reflektion, vilket i sin tur utgör ett viktigt verktyg för att initiera förändringsprocesser, både i termer av att nå de operativa projektmålen och stödja lärande på ett mer övergripande plan.

Figur 1. Illustration över hur utvärdering och återkoppling är integrerat i samtliga "work packages" (WP) i Rikare skog, samt ansvarig aktör.

Detta förhållningssätt till kopplingen mellan lärande och reflektion påverkade hur projektet planerades och förutsatte ett kontinuerligt kunskapsutbyte mellan projektpartners allt eftersom nya insikter och erfarenheter utvecklades. Ett konkret exempel på detta är hur de workshops som hölls med relevanta aktörer under WP 1 identifierade behov av och möjligheter till nya tjänstekoncept. Ett urval av dessa koncept testades och utvecklades sedan under WP 2 i form av pilotstudier. Detta utgör då motsatsen till att forskare och yrkesverksamma som utgör projektgruppen ensamt skulle definiera vilka behov och idéer som bör testas och utvecklas.

Bred kontextuell förankring

Rikare Skog har gränsöverskridande undersökt tjänstemarknaden i både Sverige och Finland. Samtidigt som det finns många likheter finns det också skillnader i förutsättningarna för skogsförvaltning, när det gäller exempelvis lagstiftning, beskattning samt rådgivningssystem. I det gränsöverskridande arbetet utgör däremot skillnaderna en primär drivkraft för att kunna hitta nya vägar och visa på praktiska alternativ och goda exempel. För att stödja detta bestod projektgruppen av en kombination av forskare och praktiker från olika sammanhang såsom skogsforskare, landsbygdsforskningsinstitut, skogsvårdsmyndigheter och rådgivare med uppgift att genomföra svensk och finsk skogspolitik. Detta bidrog till att säkerställa kvalitet, och lärande genom hela processen.

Kunskapsöverföring mellan projektpartners och deltagare såsom forskare, skogsägare, rådgivare, tjänsteleverantörer och entreprenörer har systematiskt (kvantitativt och kvalitativt) kartlagts genom enkäter, intervjuer och analyser av chattar/diskussionsforum online. Emellertid kan identifierade problem och lösningar som föreslås vara olika, inte bara i förhållande till sammanhanget utan också, beroende på hur problemet är formulerat.

Problemformuleringar i fokus

När det gäller utvecklingspotentialen i den skogliga tjänstemarknaden behöver de problem eller begränsningar som står i vägen för detta identifieras och kritiskt analyseras. Ofta har problemet beskrivits i termer av en okunskap och brist på engagemang bland skogsägare. Mer i detalj kan det handla om brist på kännedom om befintligt utbud, eller avsaknad av kunskap som skulle kunna driva ett utbud av vad de "egentligen" behöver enligt etablerade aktörer. Huvudfokus har då placerats på efterfrågan på marknaden. När problemet definieras på det sättet blir lösningen således då att erbjuda skogsägare mer utbildning och andra kunskaphöjande insatser för att kunna driva efterfrågan.

Problem kan dock alltid undersökas från fler synvinklar och för att främjande lärande har projektet hämtat inspiration ur "Vad är Problemet"-metoden. Detta kritiska sätt att

reflektera över problem introducerades först av statsvetaren Carol Lee Bacchi. Nyckelfrågor att ställa i denna metod för utvärdering är: Hur är problemet formulerat?; Vilket grundantagande ligger bakom denna problemformulering?; Vilka är effekterna av detta sätt att beskriva ett problem?; Vad lämnas oproblematiserat?; Hur skulle lösningarna se ut om problemet formuleras annorlunda? Dessa kritiska frågor kan synliggöra och utmana underliggande maktrelationer och förförståelser som påverkar problemformuleringar och därmed också lösningarna. I exemplet ovan skulle en alternativ problemformulering till skogsägars brist på kunskap som hinder för utvecklingen av den skogliga tjänstemarknaden i stället kunna synliggöra utvecklingshinder i form av ett för snävt utbud allt för baserat på traditionella idéer kring virkesproduktion eller bristfällig förståelse av tjänstekonceptet hos etablerade aktörer.

Rätt utvärderingsmetoder

Förutom övergripande perspektiv på återkoppling och lärande, har mer konkreta utvärderingsmetoder utvecklats i relation till olika aktiviteter med avsikt att användas som återkoppling till kommande delar av projektet och för att underlätta lärande för berörda aktörer. Till exempel fungerade lärdomar och insikter från studiecirkelarna (digitala och fysiska) som genomfördes i WP2 som bakgrund och guide för utformandet av utbildningsinitiativen i WP 3. Detta för att möta skogsrådgivares kompetensutvecklingsbehov utifrån en bättre förståelse av de psykologiska och känslomässiga grunderna för skogsägars beslutsfattande.

Utifrån de testade och utvecklade tjänstekoncepten och verktygen i pilotstudierna under WP 2, designade och genomförde WP 3 olika kompetenshöjande utbildningar riktade främst till skogliga tjänsteleverantörer men även rådgivare och offentliga tjänstemän. Dessa utbildningar tog olika former såsom checklistor och guideböcker för tjänsteleverantörer, eller som webbseminarier/föreläsningar om specifika ämnen. När projektet utvärderade dessa utbildningsaktiviteter, deras koppling till behov som identifierats i de föregående arbetspaketen (se

EUROPEISKA UNIONEN

Interreg
Botnia-Atlantica

Europeiska regionala utvecklingsfonden

Rikare skog

Diversifiering genom Inkludering och Specialisering

figur ovan) och deras resultat, var det nödvändigt att bedöma vilket urval eller vilka målgrupper som deltog. Varje aktörs specifika engagemang bidrog till att forma utbildningarna och dess resultat.

På grund av covid-19-pandemin tog många utbildningar formen av ett webbseminarium, och dessa har ofta utvärderats genom en kort enkät som skickats ut i efterhand till deltagarna, med frågor om kön, intressegrupp och i vilken grad deltagarna samtyckte till ett antal påståenden som relaterade till hur deltagaren upplevde webinariet. Även om många av webbseminarierna var välbesökta och väckte intressanta diskussioner, var det ofta bara ett fåtal som använde möjligheten att ge feedback till projektet genom dessa korta undersökningar. Vår tolkning av detta är att gemene person underskattar värdet av återkoppling för en process med lärande i centrum. Därutöver gjordes egna utvärderingar och uppföljningar inom projektgruppen där vi bedömde aktiviteterna i relation till deltagande, grad av engagemang och liknande. De viktigaste lärdomarna för projektet var, på grund av de varierande och ibland ganska specifika ämnena för webbseminarierna, mer generella i förhållande till att arrangera tvåspråkiga online seminarier. Exempelvis upplevdes en stor ovana kring att tala om skogliga frågor på annat språk varför värdet att få möjlighet att ställa fråga på sitt modersmål kan framhållas. Även den demokratiska aspekten i att avstånd och övriga resurser som krävs för resandes, frikopplas från deltagande kan framhållas som central om webinarier ska övervägas som aktivitet. Trots vetskapen om de fysiska, resursmässiga och språkliga utmaningarna initialt i projekt så går det nu att konstatera att dessa utmaningar var större än förväntat.

Lärande för ökad inkludering

Inkludering har varit en genomgående central aspekt i projektet. I en skoglig kontext kan inkludering främst förstås i relation till en relativt snäv norm kring vem som antas ha kunskap om eller intresse av skog och skogliga tjänster. För att synliggöra dessa normer och reflektera kring dem, är till exempel det ovan beskrivna tankesättet kring problemformuleringar tillämpligt, inte minst i

förhållande till hur planering och genomförande och utvärderingen av specifika aktiviteter.

Ur detta hänseende har inkluderingsperspektivet resulterat i två konkreta lärdomar för projektet. För det första behöver den tilltänkta målgruppen identifieras liksom strategierna för att nå denna grupp. Detta påverkar vilka former och forum som används för att rekrytera och engagera deltagare. Vidare är det viktigt att ha i åtanke att såväl genusperspektiv som inkludering i allmänhet sträcker sig bortom de enbart kvantitativa måtten på till exempel hur många män och kvinnor, utan i stället utforskar hur exempelvis genus relaterar till andra aspekter, så som möjlighet till deltagande eller tillgång till rätt sorts resurser. När det till exempel gäller att rikta in sig på skogsägare är det konstaterat att förutsättningarna för skogsägande skiljer sig åt mellan män och kvinnor, både utifrån normer kopplat till kön, men också i relation till frågor som avstånd till fastighet och fastighetsstorlek samt förväntningar om skoglig kunskap och skogsägandeperspektiv etc. Detta understryker vikten av en social och kulturell förståelse av det aktuella sammanhanget för att kunna ställa relevanta frågor.

För det andra måste genomförandet av varje aktivitet, eller utbildningar i detta fall, utvärderas i relation till tillgänglighet. Genomgående har deltagande i aktiviteter riktat mot skogsägare till stor del utgjorts av "traditionella skogsägare", det vill säga den grupp som ligger nära normen och som har vana av att delta i liknande evenemang. För att kunna attrahera en bredare målgrupp hade kritiska frågor kring förutsättningarna för deltagande och innehåll behövs ställas i högre grad. Exempel på sådana frågor kan vara: Hur gick utbildningen till, hur bjöds deltagarna in, vad krävs i termer av information, kunskap och förförståelse för att utbildningen ska vara tillgänglig för alla? Vad krävs för att varje deltagare ska känna sig helt bekväm att delta och vilka är de potentiella hinder och utmaningar i implementeringen som kan ha påverkat resultatet? Genom att kartlägga och reflektera över genomförandet och utfallet

EUROPEISKA UNIONEN

Interreg
Botnia-Atlantica

Europeiska regionala utvecklingsfonden

Rikare skog

Diversifiering genom Inkludering och Specialisering

finns möjlighet till lärande och i förlängningen än mer inkluderande aktiviteter i framtiden.

Gränsöverskridande aktiviteter och en global pandemi

Alla projekt ställs inför utmaningar och för Rikare Skog har den gränsöverskridande ambitionen satts på prov av den pandemi som drabbat världen. En ambition med projektet har varit att bygga nya kontakter och aktörsnätverk, lokalt såväl som i Botnia-Atlanticaregionen i sin helhet, mellan skogsmyndigheter, forskningsinstitutioner, skogsägare och skogliga tjänsteföretag. Ett av de stora målen när projektet startade var att utveckla gränsöverskridande dialog, utbyte och interaktion för att främja gemensamt lärande på den skogliga tjänstemarknaden i regionen. När dessa aspekter utvärderats är det omöjligt att inte beakta skillnaden i förutsättningar från när projektet planerades till omständigheterna på grund av covid-19-pandemin när dessa aktiviteter genomfördes.

I den utmanande situationen blev dock den processinriktade och lärande ambitionen en tillgång. På grund av covid-19-pandemin var möjligheterna till gränsöverskridande aktiviteter med fysiska resor och möten mycket begränsade och de planerade aktiviteterna anpassades i stället till exempel digitala webbseminarier med presentatörer och deltagare från både Sverige och Finland. Det som uttrycktes under dessa webbseminarier samt i de efterföljande uppföljningarna som skickades ut till alla deltagare var i allmänhet positiva omdömen. Samtidigt bidrog kombinationen av online-evenemang och engelska som huvudspråk till tidvis låga nivåer av engagemang. Framför allt i slutet av projektet märktes en mättnad på online-evenemang och svårigheter att locka deltagare, varför det tänkta upplägget med en serie online-evenemang för att sprida resultat och lärdomar från projektet, var tvunget att omprövas. I stället togs beslutet att producera mer skriftligt material för att kommunicera projektresultat, som då kan finnas tillgängligt över en längre tid, vilket är ett exempel på hur

lärande under processen kontinuerligt fått påverka styrning av projektet.

Gränser för lärandet

Ytterligare en lärdom kopplat till de utmaningar som funnits för projektet har varit att balansera den framåtsyftande och visionära ambitionen med den praktiska och tillämpade kärnan projektet. Ett forskningsprojekt som syftar till att undersöka hur tjänstemarknadens villkor kan formas i framtiden är ibland abstrakt oavsett antalet praktiska exempel och tillämpningar. När projektets förmåga att engagera och involvera utvärderats i efterhand är det tydligt att en utmaning har varit att bibehålla den framåtblickande och ibland mer konceptuella ambitionen att problematisera villkoren för den skogliga tjänstemarknaden. Under projektaktiviteter, såsom webbseminarier, utbildningar eller slutkonferensen där projektdeltagare och andra intresserade aktörer bjudits in, har det varit tydligt att de ämnen som väcker mest diskussioner har varit de mer praktiska, konkreta aspekterna av projektet såsom hur det är möjligt att skapa en affärsmodell baserad på till exempel björksavstappning eller drönare. Mer konceptuella frågor, som morgondagens tjänstemarknad eller utmaningar som potentiellt utgör en barriär för önskvärd utveckling, verkar vara svårare att skapa engagemang kring.

Lära för förändring

För att sammanfatta de övergripande utvärderingsprocesserna kan det konstateras att medveten reflektion är en förutsättning för lärande, och för att förankra en bättre förståelse av resultat och utfall. Möjligheten att implementera uppkomna lärdomar under senare faser i processen och att utnyttja genererad kunskap har varit centralt för att kunna utforska dagens förutsättningar och framtida möjligheter kopplat till den skogliga tjänstemarknaden och dess aktörer.

Läs mer och följ projektet på sociala medier eller på:

www.shu.se/rikareskog

EUROPEISKA UNIONEN

Interreg
Botnia-Atlantica

Europeiska regionala utvecklingsfonden

Rikare skog

Diversifiering genom Inkludering och Specialisering